

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno din 12.—, v inozemstvu mesečno din 20.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, pošt. predal 22, telef. 2326. Čekovni račun št. 14.335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Nebrankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda din 0.50

Štev. 148 • Maribor, sobota, 28. decembra 1940 • Leto XV

Za kaj gre?

V »Volksstimme« beremo: Socialisti vemo, da obstoje sredstva za odpravo storjenih krivic: z odločnimi sklepi in dejanji je treba upostaviti pravico in tako bo država v notranjosti dobila novo življenjsko silo. Ustvariti moramo pravico, kjer je bila storjena krivica.

Ali drugače povedano: odpraviti je treba nasprotje, ki obstoji v tem, da smo ljudje pred zakonom enaki, neenaki pa smo v gospodarskem oziru. Nasprotje je v tem, da ustava ne pozna nobenih preprav rojstva in osebe, da pa vendarle obstojajo predprave rojstva in osebe radi bogastva in da je možno z bogastvom vladati druge. Nasprotje je v tem, da je Švica politično demokratična dežela, v gospodarstvu pa vlada despotija. To nasprotje bi utegnili v težkih časih državo izredno oslabil. To smo lepo videli v Franciji. Francija je bila zares republika, ustanovljena na svobodo ljubezni francoskega ljudstva; in to ljudstvo je nekoč ustvarjalo nadčloveške čudeže. Ko pa je prišla leta 1940 katastrofa, se je pokazalo, da je bilo francosko ljudstvo onemoglo napram moči 200 rodbin, ki so vladale Franciji in se notranje predale fašizmu. Ne demokracija, ampak po kapitalizmu razrvana in onečaščena ter zlorabljena demokracija, je zrušila Francijo. To je dober nauk!

Med Romunijo in Madžarsko obstojajo še vedno velika nesoglasja, ki se odražajo tudi v tisku. Čeprav je že poteklo dokaj časa, odkar se je vršila dunajska arbitraž, časopisna polemika še ni končala, temveč je v zadnjem času celo ostrejša kakor je bila poprej. V Budimpešti so sedaj baje mnenja, da bi se naj skoraj končal časopisni boj med obema državama.

Nauk iz starih časov

Jugoslavija in Madžarska

Skupna usoda južnih Slovanov in Madžarov

Minulo je že več kot deset stoletij odkar so Madžari vdrl med slovanska plemena in se z njimi pomešali. Pred njimi so prišli Slovani čez Karpate in se naselili na prostiranih ravninah ob reki Tisi in srednji Donavi. Iz Azije so udarila v močvirne in neskončne ravnine današnje Ukrajine in Poljske seleča se pastirska plemena: v tretjem veku Huni, v šestem Avari. Privlačila jih je želja po bogatem rimskem imperiju, zato so se podali čez grebene Karpatov, ki dele ruske ravnine od panonskih. Tako Huni, kot Avari so pred seboj gonili in za seboj povlekli niz manjih in večjih slovanskih plemen z rusko-turških step. Ta plemena so bila že dela vajeni naseljenci, priučeni poljedelstvu in živinoreji. Ti dela vajeni naseljenci so bili pa tudi temelj, na katerem so Huni in Avari zgradili svoje močne države v Potisju in Podunavju. En del severnih Slovanov je z osvajalnimi pohodi Avarov prišel na Balkan, do obal Jadranskega in Egejskega morja. Ko je v devetem veku, v boju s Franki, propadla avarska država, je nastal niz posebnih slovanskih držav ob bregovih Save in v Panonski nižini okrog Donave, pa tja gori do planin v Srednji Evropi. Iz teh plemen so nastali Čehi in Slovaki, a iz slovanskih plemen na zapadnem delu Balkana so nastali Hrvati in Srbi. Dasi ne gósto naseljeno ozemlje slovanskih plemen se je raztezalo do Jadrana, pa ob Donavi do Tatre v srednji Evropi. V desetem veku so pridrl čez Karpate novi osvaja-

jalci, skupina plemen, imenovanih Madžari. Ti so si osvojili ravnine okrog srednjega toka Donave, Panonijo in tu utemeljili svojo državo. S tem so presekali Slované na dvoje: na severne (Čehe in Slovake) in južne (Hrvate, Srbe in Slovence). Naseljeni med tako razdeljenimi slov. plemeni, so imeli razen tega v zaledju, na Karpatih in onostran Karpatov, Poljake in Ukrajince. Madžari so, kakor Romuni, ostali majhen narod, vržen v ogromno slovansko morje. A iz Slovanov so se porajali posebni narodi in posebne države okrog in okrog Madžarov: Češka, Slovaška, Poljska, Ukrajina in Hrvatska. Ako se k temu prišteje še Romuni, Arnaute, Bolgare, Turke in Grke, vidimo pred seboj vso živo pestrost narodov, ki so naselili ves Balkan in znaten del srednje Evrope. Vsi ti narodi so med seboj usodno povezani. Oni so svojo svobodo in nezavisnost izgubili in jo zopet dobili. Izgubili so jo, kadar so se med seboj prepirali, kadar pa so bili med seboj složni, so živeli v miru in svobodi. Posebno Srbi in Madžari se lahko mnogo koristnega nauče iz zgodovine. Na plodni in prostirani Panonski ravnini je vzniknilo močno in bogato madžarsko plemstvo. Delovni narod so bili najprej podjarmljeni slovaški in romunski kmetje, a potem je padel pod oblast plemstva tudi svoboden madžarski kmet. Močni in bogati fevdalci so izgradili v teku desetega in enajstega veka močno državo. V istem času se je porajala na

srednjem Jadranu in njegovem planinskem zaledju močna srbska država, kraljestvo Nemanjičev. Med madžarskim in srbskim kraljestvom je vladalo tesno prijateljstvo in z medsebojnimi ženidbami so se ustvarile tudi rodbinske zveze.

Ne glede na mejne spore in spopade, je osnovni sporazum ostal v veljavi. Ta sporazum je bil temeljni kamen, na katerem bi se bila lahko stvorila močna srednjeveška srbska in močna madžarska država.

Ko sta bili na vrhuncu svoje moči, sta se obe državi, srbsko carstvo in madžarsko kraljestvo, zgrabili. In ta boj na življenje in smrt med srbskim carstvom in madžarskim kraljestvom, je začel v času, ko so se bližali z vzhoda novi veliki osvajači, zveza turških plemen. Večletno vojskovanje (z malimi presledki od l. 1335 do 1359) je povzročilo, da sta bili obe državi izčrpani. Stiskano z ene strani od Turkov in z druge od Madžarov, se je srbsko carstvo začelo naglo rušiti. Razpadanje srbske države je omogočilo Turkom, da so se v teku naslednjih osemdesetih let polagoma osvojili njeno državno ozemlje. Oslabljenje srednjeveške srbske države je v glavnem posledica istočasnih bojev na dveh frontah, z Madžari in Turki.

Srbija je propadla, a Madžarska se je začasno ojačila. A ko so Turki dospeli do Save in dolnje Donave, je prišla vrsta tudi na madžarsko državo. Tudi njeno plemstvo se je močno upiralo. Toda obraniti se ni moglo. Naslednjih 70 let od 1459 do 1526) se vodijo med Madžari in Turki neprestane vojne. Ogrska je propadla, kot je propadla Srbija. — Srbija in Ogrska sta utonili v velikem sultanovem imperiju.

Ali bi se bilo to zgodilo, ako bi ne bili dve močni državi naskočili druga drugo baš ko se je pojavil veliki osvajalec z vzhoda?

Prešlo je več dolgih stoletij. Madžari, Srbi, Hrvati in Slov. so dobili svoje nove države. Osvajalna politika je nehala. Ali ostalo je mnogo malih narodov, ki vsi hočejo, da živijo v svobodi. Ako so nekdanj bili prisiljeni, da se sporazumevajo med seboj, ako je nekdanj bila velika nemnost, napadati drug drugega v hrbet, potem bi bilo danes to še stokrat večje bedastoča. Dandanes je sporazum potreben bolj kot kdajkoli poprej. Treba se je samo spomniti nauka iz starih časov: ko so vojske Sulejmana Velikčastnega pregazile Ogrsko in Hrvatsko, se je to zgodilo samo zaradi tega, ker so vojske ogrskega kralja Ludovika pregazile s severa državo srbskega carja Dušana in njegovega sina Štefana, v trenutku, ko so Turki vdrl v južno Srbijo.

Dr. Živko Topalović.
(»Radničke Novine«.)

Iz prošlosti se je treba učiti za bodočnost. Prošlost pa nam pravi, da je v sporazumu Madžarov in Jugoslov. nov rešitev neodvisnosti in neokrnjenosti njih držav. Zgodovina je učiteljica narodov in socialisti se zavedamo, da nam prav pojmovani zgodovinski razvoj narekuje naše zadržanje za bodočnost. Iz nauka krvave zgodovine se lahko stvori temelj miru med narodi. Sosedji pa morajo z dobrim vzgledom naprejš

Churchill italijanskemu narodu

Churchill: Ali ni še vedno čas, da se ustavijo neprijateljstva med obema državama?

Dne 23. decembra je imel angleški ministriški predsednik Churchill govor v angleškem parlamentu, v katerem se je obrnil na italijanski narod in mu ponudil roko sprave; rekel je:

»Anglija in Italija se danes nahajata v vojni. Angleži in Italijani se medsebojno ubijajo. Nihče bi si pred nekaj leti ne bil mogel misliti, da bosta italijanski in angleški narod kdaj skušala drug drugega uničiti. Angleži in Italijani so si bili prijatelji. Angleži so podpirali ustanovitev zedinjene Italije (Risorgimento), oni so bili tovariši Garibaldija, Mazzinija in Cavourja. Angleži so podpirali gibanje italijanskega naroda za osvoboditev izpod avstrijskega jarma.

Z italijanskim narodom smo si bili prijatelji do 15 let po svetovni vojni, dasi vaše ustanove niso sorodne našim in se razlikujejo po našem mnenju od tistih osnovnih sil, ki so ustvarile zedinjeno Italijo.

Danes pa se nahajamo v medsebojni uničevalni vojni. Naša letala in armade trgajo vaš imperij na kosce in ga bodo še, kajti mi smo šele na začetku vojne.

Kako je do tega prišlo in čemu vse to? Samo en mož je tisti, ki je italijanski narod postavil v smrtno borbo proti angleškemu imperiju in oropal Italijo simpatij Amerike. Samo en mož je, ki je proti volji italijanske kraljevske družine, papeža in italijanskega naroda, ki te vojne ni maral, postavil dediče stare rimske kulture na stran nasilja.

Kot izgovor se navaja prepis zaradi Abesinije. Toda Anglija in Italija sta bili, ki sta skupno podpisali pakt Zveze narodov, s katerim sta se obvezali, da bosta reševali vse spore v miru, brez vojne. Tudi Abesinija je

bila članica Zveze narodov, s pristankom Anglije in Italije. Mi smo se protivili nastopu proti Abesiniji. Toda ničesar se ni zgodilo, kar bi opravičevalo današnjo smrtno borbo med obema državama.

Potem se je začela velika vojna med angleško - francosko demokracijo in nemškim fašizmom. Kakšno potrebo je čutila Italija, da je udarila po Franciji, ko je bila že zrušena? Kakšno potrebo je imela, da je napovedala vojno Angliji in vdrla v Egipt, ki stoji pod angleškim varstvom? Mi smo bili z italijansko nevtralnostjo zadovoljni. Toda naše zadržanje se je tolmačilo kot znak naše slabosti. Francija je trenutno nemočna, toda zopet bo vstala močna, kot je bila. Med tem pa se mobilizirajo sile vsega angleško govorečega sveta. Kakšno potrebo je imela Italija, da se je vrgla proti plazu, ki prihaja. Zakaj ste se odločili napasti Grčijo? Samo en mož je bil, ki je dal povelje za napad.

Sedaj je prišel trenutek, da italijanska marnarija in italijanski narod spet izrečeta svojo besedo. Ker so odprti diplomatski arhivi, lahko prečitam pismo, ki sem ga naslovil na Mussolinija pred začetkom vojne. Rekel sem mu, da Anglija ne bo nikoli napadla Italije. Dobil sem odgovor, da pojde Italija svojo pot, za katero se je odločila s podpisom nemško-italijanskega pakta.

Kakšen je položaj Italije danes? Ves angleški imperij napada Italijo v Afriki. Grki so začeli z močnim protinapadom. Ali boste poklicali Atilo na pomoč čez grebene Alp, da vas vzame pod svoje varstvo? Takšen je položaj. Tu pa vas zapuščam do dneva, ko bo italijanski narod spet sam začel kovati svojo usodo.

Odgovor iz Italije

Italijansko časopisje, ki je vse fašistično, enodušno odklanja Churchillovo poslanico in jo označuje kot navadni manevar. Fašistični režim in italijanski narod sta eno. Italija bo vzdržala do zmagovitega konca. — Italijanski kralj pa je po Churchillovem govoru objavil božične besede vojski ter je rekel: »Ni ovire, ki bi mogla ustaviti pohod s slavo ovenčane Italije.«

Zanikajo se vesti o pregovorih za premirje z Italijo

O praznikih so se raznesle vesti, da je posebna italijanska komisija odpotovala v London zaradi sklepanja dogovora o premirju. Trdilo se je tudi, da se v Londonu nahaja poseben italijanski delegat, ki pripravlja teren za taka pogajanja. Angleška vlada izjavlja, da ji o tem ni ničesar znano.

Letalski napad na švicarske prometne naprave. Po poročilu iz Züricha so tuja letala pred prazniki bombardirala prometne naprave v okolici Züricha. Poškodovana je železniška proga in nast. 14 oseb je bilo lažje ranjenih. Romunski poslanik v Moskvi Gheorgiu je bil po poročilu »Trans. Press« baje odpoklican. Gafencu je bil imenovan za poslanika v Moskvi še pred nastopom »Železne garde« oziroma generala Antonescu.

14 dni je bila prekinjena železniška zveza med Turčijo in Evropo zaradi velikih povodnj v Trakiji, ki so porušile železniške naprave.

Grki v Himari

Najhujši boji so ob morju in okrog Klisure, Tepelenija ter v dolini reke Osum.

Dne 22. decembra je grška vojska po skoro 14 dnevni bojih zavzela obalno mesto Himari, ki leži kakšnih 50 km zračne črte južno od albanskega priobalja Valone. Pri tej priliki je bil ujet 153. bataljon italijanske fašistične ranice, sestojč iz 30 častnikov in 800 vojakov z vso vojaško opremo. Ti vojaki so dospeli v Albanijo šele 6. decembra.

Najhujši boji se vodijo okrog Tepelenija in Klisure na srednji fronti. Tu se Italijani najhuje upirajo.

Grki se bore za posest vrhov nad obema krajema. V dolini reke Osum napadajo v smeri na Berat. Na severnem bojišču, ki se razprostira severozapadno od Moskopolja, čez reko Devoli, planine Mokre do vasi Lin ob Ohridskem jezeru, je zapadel visok sneg. Do pred par dnevi je vladal na tem delu bojišča izredno oster mraz, ki se je še stopnjeval vsled silnih snežnih viharjev. Mnogo vojakov je zmrznilo na fronti. Zadnje dni je mraz ob Ohridskem jezeru nekoliko ponehal in je postalo zopet živahno. Predvsem pa se vrši na tem delu fronte artilerijski dvoboj. Iz poročil pa je razvidno, da so Grki usmerili svoje napade predvsem po dolini reke Devoli kjer z letali napadajo petrolejske izvirke. Nadalje so grške čete s severozapadnega bojišča v pokretu proti jugozapadu, kjer skušajo priti čez grebene gora nad dolino reke Osum v bok italijanski vojski pred Klisuro in Tepelenijo, da bi si prihranili krvave čelne napade proti temu krajema, ki ju Italijani srdito branijo, oprti na utrdbeni sistem.

Grško napredovanje od Himare dalje proti Valoni, se nadaljuje. (Reuter, CBS, At. ag.)

Italijansko poročilo

Italijani poročajo, da neugodno vreme ovira operacije na albanskem bojišču. Italijanska letala so s poletji onemogočila napade angleških letal na italijanske postojanke in Valono. Napadi Grkov so bili odbiti z velikanskimi izgubami.

Obleganje Bardije

Na libijskem bojišču Angleži še vedno oblegajo Bardijo in napadajo z letali vsa italijanska oporišča, vzdolž libijske obale. Na meji Sudana in Abesinije so vzplamteli lokalni spopadi.

Italijani poročajo o zavrnitvi vseh angleških napadov v Libiji. Nadalje poročajo, da je neka njihova podmornica v Sredozemskem morju napadla neko

angleško lahko križarko in jo potopila. V Atlantskem oceanu pa je ena italijanska podmornica potopila dve trgovski ladji.

Angleži poročajo, da so njihova letala potopila eno 3000 in eno 6000 tonsko ladjo v nekem konvoju, ki je plul iz Italije v Tripolis.

Miren Božič nad Anglijo in Nemčijo

Nemci so izvedli najsilovitejši letalski napad na Anglijo, zlasti na Manchester in Liverpool v noči na 23. t. m.

Po dnevu dne 24. t. m. je bilo letalsko delovanje zelo omejeno. O večera dne 24. t. m. pa do 26. t. m. popoldne je vladalo v zraku nad Nemčijo in Anglijo nedogovorjeno božično premirje, dasi je bilo vreme za letalske napade ugodno. Kljub temu se ljudje v Angliji in

Nemčiji prebivalci praznike v znamenju pripravljeno. Božično praznovanje ni bilo omejeno samo vsled trdot, ki jih vojna nalaga vojskujočim se narodom, ampak deloma tudi še s posebnimi odredbami. Vsled zatemnitve je odpadlo vse, kar je bilo v zvezi z običaji praznične božične noči, zlasti tudi polnočnice v Nemčiji.

V državi rabimo letno 64 milijonov kg bombaža

Od nekega strokovnjaka za tekstilno stroko smo bili opozorjeni, da je netočna vest, ki jo je objavil ljubljanski radio, da bo v prihodnjem letu naša tekstilna industrija polno zaposlena, ker se je naši delegaciji v Moskvi posredilo skleniti dogovor za dobavo 2 milijona kg bombaža. Tekstilna industrija v Jugoslaviji rabi letno najmanj 64 milijonov kg bombaža, ako hoče biti polno zaposlena. Večja tovarna porabi dnevno po en vagon bombaža. — 2 milijona kg bombaža ni dovolj nič za eno samo veliko tekstilno tovarno za eno leto.

Božična poslanica Roosevelta

Roosevelt je o Božiču govoril Amerikancem v katerem je rekel:

»Moramo nadaljevati boj za ustvaritev boljšega sveta. Ni inteligentno biti defetist. Krize morajo izzvati druge krize, ali napredek, tudi ako zastane, se ne more nikdar popolnoma ustaviti. Iti moramo naprej. Letošnji Božič mora biti radosten Božič za vse zrele ljudi na svetu, pa tudi srečen Božič, ako pod srečo hočemo razumeti, da so vsa naša srca čvrsta in polna vere in da še vedno verujemo v ono sijano stvar, ki se imenuje humano človeštvo.«

Doma in po svetu

Predsednik JRZ v Sloveniji dr. Kulovec je dne 23. t. m. posetil tajnika HSS dr. Juraja Krnjevića, s katerim je imel daljši razgovor. Plenum Delavske zbornice v Ljubljani je zasedal dne 22. t. m. in izvolil novo upravo. Več članov stare uprave je namreč odstopilo, ker niso imeli več pogojev za izvrševanje takega mandata. Novi predsednik zbornice je neki Jonke Jože, urarski pomočnik v Ljubljani. O kakšnih zahtevah po volitvah v Delavsko zbornico na plenumu menda ni bilo govora, ker o tem časopisi, po katerih posnemamo zgornjo vest, nič ne poročajo.

Razrešena je uprava Delavske zbornice v Sarajevu. Po poročilu listov, je minister dr. Srdjan Budisavljević imenoval novo upravo, ki ji pripadajo izključno samo člani Jugorasa.

Preskrba s kurivom pri nas nikakor ne funkcionira. Ker so vsi kolodvori na večjih prometnih križiščih prenatrpani, je nastal sedaj zastoj tudi pri prevozu premoga, kar je prav tako nepotrebno, kakor svoj čas zakasnitev dobave drv, ki se smejo prevažati od 1. decembra dalje samo s prevoznim dovoljenjem centralne kurivo v Beogradu. Dočim so si boljše situirani sloji lahko že v jeseni nabavili potrebno kurivo, ga kupujejo sedaj samo revnejši sloji, ki morajo kurivo sproti nabavljati zaradi pomanjkanja denarnih sredstev. Kakor draginja, tako je tudi zastoj v dobavi premoga najhujše prizadel predvsem revnejše sloje, ki so ostali v sredi najhujše zime brez potrebnega kuriva.

Pocenitev olja. Tvorcnice so pristale na pocenitev olja za din 1.25 pri kg. Olje bo stalo din 19.58 za kg, franko postaja kupca, vključno sod za 200 kg in skupni davki.

Radi navijanja cen sta bila v Zagrebu obsojena trgovca z manufakturo Aladar Fleishman in Bela Blücher in sicer prvi na 20 dni zapore, 8.000 din globe in 1000 din povprečnine; drugi pa na 20 dni zapore, 5000 din globe in 500 din povprečnine ter poravnava stroškov za objavo stroškov v »Službenih novinah«.

S sladkorno peso krmijo po nekaterih krajih v Sremu svinje, ker je letos cena sladkorni pesi silno padla. Po tem sodeč, bi pri nas pač ne smelo primanjkovati sladkorja, pa tudi mnogo cenejši bi lahko bil, ker je bil letošnji pridelok pese izredno velik, na razpolago pa je tudi velika in moderno urejena tovarna sladkorja, ki lahko producira dovolj sladkorja za celo državo.

Zemunske barake in vso opremo, s katero so oskrbovali besarabske Nemce, ko so potovali skozi Jugoslavijo, je sedaj beogradska občina odkupila od nemške države in sicer za 1.600.000 din. Kuhinje in posodo bo beogradska občina porabljala za zimsko pomoč.

Veliki snežni meteži so povzročili v božičnih praznikih silne zamude vlakov, zlasti na jugu države. Ena-, dve- in triurna zamuda je bila čisto običajna.

Podražitev beogradskega listov. Beogradske listi bodo od novega leta naprej stali mesečno din 44 in posamezna številka din 2.—.

Med Jugoslavijo in Nemčijo je bil te dni sklenjen in podpisan sporazum o obnovenem prometu, ki ureja vsa vprašanja medsebojne pomoči za preprečenje tihotapstva itd. Sporazum je podpisal naš zunanji minister Aleksander Cincar-Marković in nemški poslanik von Herren v Beogradu.

Intervencija Vatikana za katoličane v zasedenem ozemlju. Papeški nuncij v Berlinu je pred Božičem prosil nemško vlado, da bi vsem pravljali svoje verske pobožnosti. Istočasno katoličanom v zasedenem ozemlju dala na razpolago večje število cerkva, da bi lahko opešali tudi, da bi nemška vlada posredovala v Moskvi, da bi Sovjetska Unija tudi katoličanom v zasedenih predelih Poljske, Besarabije in Bukovine omogočila praznovanje cerkvenih božičnih praznikov. Po poročilu časopisov je nemška vlada prošnji Vatikana ugodila, in tudi intervenirala v Moskvi.

Povišanje sodnih taks. Od 1. januarja dalje se bodo povišale razne sodne takse. Pri vrednosti spornega predmeta od 8000 do 10.000 din bo znašala taksa din 200, ako pa bo vrednost spornega predmeta nad din 10.000, bo znašala taksa 2 odst. — Zapuščine bodo proste takse samo do vrednosti din 5000, dočim je doslej bila meja za takšno prostost din 25.000. Taksa bo znašala 0.1 odst. Za potrdilo raznih prepisov bo treba plačati za prvo polo din 22.50, za vsako nadaljnjo polo din 15.

Omejene plesne in pustne prireditve. Dovoljenja za plesne in pustne prireditve se izdajajo samo od 31. decembra do 25. februarja. Policijska ura se sme podaljšati samo do 2. ure. Omejitve se nanaša tudi na takozvane plesne vaje.

Na skupščini glavne združne zveze, ki se je vršila dne 21. t. m. v Beogradu, so bili v novi upravni in nadzorni odbor izvoljeni med drugim tudi Dragiša Cvetković in dr. Fran Kulovec.

Ogrevalne naprave v vagonih bosanskih železnic so v obupnem stanju in se vsi potniki zaradi tega silno pritožujejo, ker morajo na dolgih vožnjah prenašati neznosen mraz. Enake pritožbe pa imajo tudi potniki na progi Zagreb—Zidani most. V Zagrebu očitno ne polagajo posebne pažnje na gretje vagonov in so te dni v brzovlaku, ki odpelje iz Zagreba ob 12.40 uri, priklopili dva nemška vagona popolnoma nezakurjena, ki sta se segrela šele na progi od Zidanega mosta proti Mariboru. Zaradi teh nedostatkov morajo spretniki poslušati pikre opazke potnikov, ki se upravičeno jezijo, ker morajo po nepotrebnem prenašati mraz v vagonih.

1.600.000 din skode je povzročil velik požar dne 23. t. m. v Veliki Kikindi.

Donava zamrznjena. Romunska plovba na Donavi je zaradi velikega mraza in ledu ustavljena.

Nova ležišča premoga so odkrili na Bolgarskem. S pridobivanjem premoga bodo takoj pričeli.

Nove poštné znamke v Franciji. Francoska pošta bo izdala nove znamke, na katerih bo odtisnjena Petainova glava.

Naročniki, pozor!

Današnji številki smo priložili poštné položnice ter prosimo vse one p. n. naročnike, ki so v zaostanku za naročnino, da isto nemudoma poravnajo, ker le na ta način bomo v stanu, naš list vzdrževati in ga tudi redno dostavljati. — Vse one pa, ki so naročnino že poravnali, prosimo, da si poštné položnice shranijo in jih porabijo prihodnjič. — Uprava.

A. M. de Jong:

Čuden cerkovnik

»OTROŠKA LETA MEREYNTJEJA GEYSENA«

Sedaj pa je bilo Mereyntjeju že preveč. Nezaupljivo je pogledal Flirefletera in motril njegov resni, nepremični obraz. Zato je rekel:

»Ti si pač krivoverec, ti? Ali si mogoče domišljaš, da moreš ljubega Boga videti? Kdor ga hoče videti, mora biti pač velik svetnik! Sam iz sebe se norčuj, pa ne iz mene!«

»Ni treba, da postaneš takoj hud, Mereyntje,« je odvrnil Flirefleter živahno. »Poglej okrog sebe. Ali ne vidiš krasne modrine neba, dreves, ki poganjajo nežne liste, mlade trave, cvetlic in ptičkov, mladih prašičkov, in naposled mene in sebe? ... Vidiš to, to vse skupaj je bog.«

Deček je pomislil. Čutil se je olajšanega. Razumel je, kaj je Flirefleter mislil; to ni bilo nič izrednega. Gospod župnik je tudi enkrat nekako tako govoril. Toda Flirefleter si je to popolnoma napačno razlagal. Zato mu je Mereyntje sedaj pomagal iz zmot:

»Ti misliš ... da poznaš ljubega Boga po njegovih delih ... to vem tudi jaz. Toda to ni ljubi Bog sam; v tem je velika razlika. Potem ... potem,« je jecljal in poskušal svoje misli izraziti z besedami, »potem prav tako lahko rečeš, da vidiš tudi hudiča ... kajti, ti vendar večkrat vidiš zla dejanja ljudi in tudi sam črteših včasih ... no, torej obstojata oba, hudič in ljubi Bog.«

[20]

Flirefleter je gledal v razgreti obrazek, z velikimi, blestečimi očmi in se je čudil. Majaje z glavo je rekel:

Aj, aj, Mereyntje, ti znaš dobro govoriti! V vsaki stvari me uženeš v kozji rog! Ti bi moral postati župnik!

»O, ti mogoče misliš, da ne bom?« je vprašal mali pridigar ves iz sebe. Sedaj ga je prisilil h končnemu priznaniu: »In sedaj veruješ, da je hudič?«

»Dolgin je zmajal z glavo; odločno je odgovoril: »Ne, ne verujem. Preveč rad imam Boga, da bi mogel verjeti v hudiča.«

Nezadovoljen mu je pogledal Mereyntje naravnost v oči.

»Ti si napol brezverec,« je ugotovil. »To bom ob priliki povedal gospodu župniku, dragi moj!«

»Lahko,« se je smejal Flirefleter. »Mogoče me bo potem vendarle takoj poglal čez prag: bi bil vsaj rešen!«

»Rešen?« je ponovil deček začuden. »Ali nisi vesel, da moreš biti cerkovnik?«

»Vesel?« je vzkliknil godec ves iz sebe.

»Narobe, vsak večer, čim ležem v postelje, tulim ... Ti si neumen, ti, kako si le moreš misliti, da bi bil jaz vesel! Proketo, nič drugega bi mi ne manjkalo! Namesto da bi mogel hoditi lepo okoli po širnem svetu, moram stanovati v zatohli luknji in se po prstih plaziti po temni cerkvi! Želim si, da bi jutri prišel nekdo drugi in me rešil tega neprijetnega posla.«

»Ali naj ti rečem, kaj si?« je vzkliknil Mereyntje v resnici odločen: »Ti si nehvaležnež! S tem se res moreš ponašati!«

»Mereyntje, Mereyntje, je tožil Flirefleter napol jokajoče. »Oh, ti si pa strog z menoj! Moraš pa že biti bolj človeški, sicer me boš spravil še v jok.«

Mereyntje je postal divji zaradi smešno jokavega obraza, ki ga je delal njegov prijatelj dolgin, začelo se mu je svitati, da se je ves čas razgovora, ki sta ga imela, pretvarjal in da ni mislil niti trenutek resno. Zato je jezno zarohnel:

»O, tebi ne gre drugega po glavi kot neumnosti in da me imaš za norca. Sploh ti več ne odgovorim, da veš!«

»Ali Mereyntje,« je odgovoril Flirefleter ponižno. »Poskusil se bom poboljšati, toda ne vem, ako se mi bo posrečilo.«

»Piši me ...!« je zmerjal dečko in besede so mu šle iz globine srca; stisnil je ustnice, trdno odločen, da sploh ne da več odgovora temu grdemu zasmehljivcu. Molče sta zopet šla nekaj časa dalje. Potem pa je rekel Flirefleter priliznjeno:

»Čisto za gotovo vem, da ti ne zbežiš pred časo kozjega mleka s sladkorjem.«

Takoj je pozabil Mereyntje na svoj neprijazni sklep in požežljivo je odgovoril:

»Nee, prav gotovo ne.«

Potem pa greva h gospej Besjani,« je zaključil Flirefleter. »Njo poznam dobro; ona ima kozo, Mereyntje ... tako kozol! Zarisa jo je z roko po zraku, veliko kot kakšno teličko. In mleko ima ... hml ... kot da bi kakšen angelček spustil svojo vodico na jezik.«

»Fej, ti si pujsek!« ga je kregal Mereyntje in se smejal.

Iz naših krajev

LJUBLJANA

Umrl je v Ljubljani dr. Milutin Zarnik, bivši magistratni ravnatelj. V zreli moški dobi se je bavil tudi s pisateljevanjem, bil je kritik, humorist in ilustrator. Pokojnik je bil rojen l. 1873.

Delavsko silvestrovanje se bo vršilo v torek, dne 31. decembra ob 8. uri zvečer v veliki dvorani »Delavske zbornice«, Miklošičeva 22. Na sporedu so koncertne točke, šaljivi nastopi, alegorija, po polnoči ples. Sodrugi, sodružice, udeležite se!

TRBOVLJE

Delavstvo pri TPD ni prejelo nobene božičnice — Delavstvo je zelo razočarano.

HRASTNIK

Seja občinskega odbora se je vršila dne 16. t. m. Sejo je vodil župan s. Malovrh. Odsotnih je bilo 11 odbornikov, od teh dva neopravičeno. — Župan je sporočil, da je TPD na prošnjo občine sprejel v službo 4 odpustene rudarje, družinske očete, ki so zgubili službo ob priliki lanske letošnje stavke. Občina pa pripravi družbo, da naj sprejme tudi še ostale žrtve, ki so ostale na cesti. Od sprejetih sta dva odšla na delo v Kočevje, dva pa na Senovo. — Pod nadzorstvom unije za zaščito dečev. — Je letovalo letos okrog 100 otrok v Rečici, če je letovalo letos okrog 29.971 din, obnada Laskim. Stroški so znašali 29.971 din, obnada je prispevala din 13.417, ostalo pa je dala banska uprava. Otroci so si na letovanju zelo dobro opomogli. — Za preskrbo občanov je občinska uprava naročila dva vagona pšenične moke in en vagon pšenice in rži. Naročilo v znesku din 130.000 je plačala iz tekočih sredstev. — Občinska uprava je bila prisiljena predlagati izreden kredit za izdatke, ki niso bili predvideni v proračunu. Skupni znesek naknadnega kredita je din 100.660. Ta znesek se bo kril z večjimi dohodki iz naslova občinskih doklad. Porabil pa se bo: din 37.000 za draginske doklade za občinske uslužbenke, din 10.000 za zavarovanje delavcev, din 5.000 za kulturne svrhe, din 7.000 za nabavo zdravil, din 35.000 za podporo brezposelnim oz. njih zaposlitev pri javnih delih, din 6.600 za pripravek za obrtno nadaljevalno šolo.

Pregled in skonstrucijo blagajne za oktober in november je izvršil župan. — Banovinska hranilnica je odklonila prošnje za posojilo za nabavo rezervne hrane. V ta namen se bo zato uporabljal sklad za zidanje šole v znesku din 97.766, ki je naložen pri kmetski hranilnici v Ljubljani. — 7 prosilcev je bilo sprejetih v domovinsko zvezo, ker so vsi dokazali 10 letno bivanje. — Par posestnikom se je podelila odškodnina za poginulo živino, v znesku din 1.100, 2.000 in trikrat po 300. — Občina je morala plačati bolniškooskrbne stroške za tri občane v znesku din 1.519, din 418, din 651 in din 310. — Vodovod se bo napeljal v gasilski dom prihodnje leto, ker v letošnjem proračunu ni kredita. — Dve prosvetni društvi, narodna čitalnica in dve »Vzajemnosti« dobiijo za izpopolnitev knjižnice po din 1000. — Obenem je sklenil odbor, da se predsednik posvetojuje z omenjenimi društvi, ako bi hotela njih knjižnice združiti v veliko občinsko knjižnico. — O elektrifikaciji vasi Kristandol ob sklepal odbor prihodnje leto. — Banska uprava je pregledala občinske računske zaključke za leto 1937-38 in 1938-39 ter podelila razrešnice. — Izreče se, da je krajevna potreba za gostilno, za katero je zaprosila šentjurska Amalija iz Brnice. — Otvoritev 3. razreda obrtne nadaljevalne šole se odkloni, ker sta samo dva vajenca za ta razred. — Honorar učiteljem obrtne nadaljevalne šole se zviša o 1 din 20 na din 25 na uro. — Deloma se je ugodilo trem prosilcem za plačilo bolniških oskrbnih stroškov. Rudarju Kirnu se da din 200 za zgraditev škarpe ob potoku. — Obč. redarju se plača din 139 za zgradinarino, ki jo mora odračunati TPD za stanovanje v rudniški hiši. — Dva mernika ajde bo prispevala občina Mrazu Ivanu, pri Sv. Juriju, ker mu je pozebla letošnja ajda. — Občinski odbor je podelil mesečne ubožne podpore po din 50, 70, 80, 85, 150 in 320 več občinskim ubožcem in se je pri tem upoštevalo število družinskih članov pri nekaterih prosilcih. — Odbor urada za preskrbovanje prebivalstva je sestavljen tako-le: predsednik Orožen Martin, za trgovce Kotnik Dražo; za industrijo inž. Drolc Fric; za zadruge Orožen Martin in Brečko Stanko; za potrošnike Tanšek Alojz in Kolner Alojz. — Vsem občinskim revežem se je tudi letos izplačal običajni božični priboljšek.

ČRNA PRI PREVALJAH

Silvestrovanje ne bo letos prirejalo naša »Vzajemnost«. Odbor je na svoji zadnji seji sklenil, da vsled izrednih razmer, v katerih živimo, ne bo letos na Silvestrovo prirejalo veselice. Ti kritični časi nikakor ne dopuščajo, da bi se utapljali v brezbrzičnosti. Dolžnost naša je, da obrnemo pozornost na vzroke. Čeprav bi se daj bolj kot kdaj prej potreboval od dela ubiti človek vsaj od časa do časa malo razvedrila, je pa na drugi strani potreba zavedati se resnosti sedanjega časa. Upamo, da bo vsak s popolnim razumevanjem sprejel to obvestilo.

TISKOVNI SKLAD

Ljuba: Ob priliki predavanja o socialni zaščiti je naš poverjenik zbral na poli št. 153 din 49 za tiskovni sklad. Iskrena hvala! Počnemaj!

MARIBOR

Letošnje božične praznike so delavske družine praznovala v znamenju draginje in pomanjkanja. Radi visokih cen si marsikje niso mogli nabaviti niti najnujnejša živila, kaj šele, da bi si bili lahko privoščili kaj za priboljšek. Najhujše so bile seveda prizadete družine z velikim številom otrok, zlasti pa one, kjer sta roditelja še vrhu tega samo delno zaposlena ali pa celo brezposelna. Kako veliko pomanjkanje vlada med revnimi sloji, je mogoče opaziti samo onim, ki so dobro znani s temi siromaki, ker nikdo rad ne pokaže svojega ubožstva. Marsikatera družina raje gladije, kakor da bi se ponižala in prosila podpore pri tujih ljudeh, zato ostane čisto najhujša beda neopazena, ker se prizadeti navso moč trudijo, da bi vsaj na zunaj prikrili svoje pomanjkanje. Vsi delavoljni želijo in se tolažijo, da bodo kmalu dobili zopet zaposlitev in s tem tudi skromni zaslužek.

Razna društva so se tudi letos trudila, da bi čim bolj olajšala bedo v revnih delavskih domovih. Mnogo je bilo božičnih, na katerih je bilo obdarovanih veliko število bednih otrok. Vsem darovalcem, kakor tudi vsem društvom gre za to njihovo delo vse priznanje. Nikakor pa se ne smemo tolažiti, da je sedaj do prihodnjega božiča beda odpravljena, temveč se je treba zavedati, da prihaja čas, ko bo neobhodno potrebno podvzeti povsem druge korake za preskrbo teh revežev. Z milodari, ki jih je že težko zbirati, mnogo hujše pa je še pri srcu onim, ki so navezani nanje, je mogoče, sicer bodo olajšati, nikakor pa ne odpraviti. Zasiurati je treba vsem primerno delo in zaslužek, ki bo omogočal vsakomur človeka dostojno življenje in malo prostora na soncu, do česar je vsako človeško bitje upravičeno.

Ali se bo električni tok podražil? V časopisih strši vest, da se bo po novem letu podražil električni tok v vsej državi od 25 do 45 odstotkov, kakor je pač podjetje, ki tok oddaja, t. i. ali je na vodni pogon, ali pa kalorijna centrala. Zvišanje cen električnemu toku bi prizadelo najširše sloje in prav gotovo ne bo v korist povečanju porabe električnega toka. V našem mestu bi bili s povišanjem cen toku prizadeti poleg ostalih konzumentov, zlasti obrtniki. Likanje z električnimi likalniki bi postalo predrago, gretje z električnimi pečmi ali kuhanje na električno sploh ne bi več prihajalo v poštev. Reklamno razsvetljenje izlozb itd. bi odpadlo. Na vse to opozarjamo že danes, da bo občinski svet kar najodločneje branil koristi občanov, kadar bo Falska elektrarna prišla s predlogom za povišanje cen toku. Kakor znano je med občino in Falsko družbo sklenjena pogodba, po kateri dobi občina 48 odstotkov, Fala pa 52 odstotkov kosmatega dohodka od v mestu porabljene električnega toka. Spričo tega je dana občini možnost, da čim bolj zavre vsako povišanje. Povišanje cen toku bi prineslo občini velike nove dohodke, toda ker občina ni pridobitno podjetje, ni treba, da se brez odpora ukloni zahtevi po povišanju cen toku. Do sedaj se še ne ve, kaj Falska elektrarna namerava, vendar je jasno, da je pri sklepanju zveze elektrarn glede povišanja cen toku, gotovo sodelovala.

Božičnica delavskega društva »Detoljub«. Minulo nedeljo se je vršila v društveni dvorani na Ruški cesti 7 božičnica delavskega društva »Detoljub«, katere se je udeležilo veliko število otrok, kakor tudi nekaj roditeljev. Uvodoma so otroci s spremljanjem godbe zapeli svojo himno »Mladi smo«, nakar je društveni orkester pod vodstvom s. Stanko Premužaka odigral nekaj glasbenih komadov. Sledil je težko pričakovani nastop »Pavliha«, ki je navdušil mlade in stare. Sledila je igra »Snežni mož«, ki je prav tako lepo uspela. Tako lutkovno predstavo, kakor tudi igro so predvajali pod vodstvom s. Anice Nekovar, otroci sami. Odmore je lepo izpopolnila godba. Sledil je kratek nagovor društvenega predsednika s. Jelena, ki se je ob tej priliki toplo zahvalil vsem cenjenim darovalcem, ki so omogočili obdaritev revne delavske dece. Posebna zahvala gre g. Marku Rosnerju, ki je daroval 124 metrov blaga, na tudi ostale tovarne in trgovci so naklonili društvu lena darila, deloma v blagu, deloma v gotovini. V gotovini je daroval največji znesek s. dr. Reisman. Pogledi otrok so venomer uhajali pod okrašeno božično drevo, kjer so ležali zavoji z darili. Vsi veseli in žareči obrazov so po končani pridelitvi otroci odšli z darovi na svoje domove.

KRANJ

Podpore so nujno potrebni tudi zaposleni. Tektilno delavstvo, ki ni polno zaposleno, ne zasluži niti za najnujnejše življenjske potrebe. To velja še posebno za družinske očete. V Strazišču je družina, ki kljub zaposlitvi očeta trpi pomanjkanja. — Oče dela v »Jugobruni« 4 dni na teden, za plačo 4.75 na uro, kar zneso na teden 152 din kosmatega zaslužka. Preživljati pa mora ženo in 6 otrok. Kakšno je življenje 8 članske družine pri takem zaslužku, more dojeti samo tisti, ki to poskusi.

Gradbena dela so se zaradi nastalega mraza skoraj popolnoma ustavila. Na odprtem prostoru se dela samo še pri gradnji nove tekstilne šole, kjer se izravnavna stavbišče ter pripravlja za temeljna betonska dela. Z ustavitvijo gradbenih del se je povečalo število brezposelnih, katerih je bilo že začetkom meseca preko 400 prijavljenih na borzi dela. Veliko število brezposelnih pa se še vedno ne prijavlja na Borzi dela, zaradi česar je težko ugotoviti točno število brezposelnih.

Zamude vlakov so zadnji čas zopet običajne. Osebnih vlakov vozijo s 30 do 40

Društveni odbor se še enkrat tem potom iskreno zahvaljuje vsem darovalcem, ki so s svojo naklonjenostjo napravili revnim delavskim otrokom veliko veselja. Za praktična darila bodo hvaležni darovalcem ubogi roditelji, ki zlasti letos zaradi draginje, ne morejo nabaviti otrokom čisto najpotrebnejših oblačil.

Predavanje o Ivanu Cankarju je priredila minuli ponedeljek tukajšnja »Vzajemnost«, ki pa žal zaradi predstojećih praznikov in hudega mraza ni bilo tako dobro obiskano, kakor bi bilo želeli. Predaval je g. prof. Kralj, ki je v globoko zasnovanem govoru orisal Ivana Cankarja kot pisatelja in buditelja slovenskega naroda ter aktivnega pristaša socialističnega delavskega gibanja. Prav tako je predavatelj obrazložil, v kakem okolju se jastala najboljša Cankarjeva dela, ki pa takrat še niso naletela na pravo razumevanje, temveč so Slovenci šele po njegovi smrti pričeli doumevati, kaj je ustvaril veliki pokojnik za Preporod naroda itd. Poslušalci so predavatelja nagradili z dolgotrajnim odobrovanjem. — Prihodnje predavanje »Vzajemnosti« bo pravčasno objavljeno.

Iz društva mariborskih upokoencev. Za delno omiljenje bede je društveni odbor za božične praznike razdelil med revne društvene člane 6000 din v gotovini in več paketov blaga za perilo itd. Vsem društvem članom na iskreno želi srečno novo leto 1941. — Odbor.

Klečna živina v Nemčiji. Pred božičnimi prazniki so iz mariborskega kolodvora odpremili v Nemčijo 15 vagonov klavne živine, ki so jo izvozniki nakupili v okolici Maribora.

»Grajsko klet« je vzel v najem od mestne občine lastnik kavarne »Astoria«, g. Petan, ki bo z novim letom pričel obratovati v tej restavraciji.

Uboj ob praznikih. V Počehovi je Franc Fekonja v silobranu z nožem zabodel nekega Leopolda Karmeta, ki je v družbi tovarišev razgrajal pred hišo Fekonjevega očeta. — Pri Sv. Juriju ob Ščavnici je nek Tivodar ustrelil svojega svaka gostilničarja Stefana Korena, pri katerem je bil na obisku. Težko ranjenega Korena so z avtomobilom prepeljali v ptujsko bolnišnico.

Pri brodu umrl. 53 letni česar Josip Stupan s Pobrežja je prišel do broda v Melju in se hotel peljati čez Dravo. Nenadoma pa se je zgrudil zadet od kapi in umrl.

Obisk na slikarski razstavi Primožiča in Zeja v Mariboru. Teden dni pred otvoritvijo razstave mariborskega umetniškega kluba »Brazde« sta se nam predstavila v »Sokol-skem domu« slikarja samouka uradnik Tošo Primožič in učitelj Zlatko Zej. Slučaj je nanesel, da sta bili v našem mestu istočasno dve razstavi: v enem prostoru so razstavljali priznani umetniki, v drugem pa dva, ki jima po ostrem napadu v nekem dnevniku sodeč, nekateri ocenjevalci odrekajo pravico razstavljanja in celo znanje. Mogoče je postala javnost pozorna na to razstavo baš zaradi teh napadov na njo. Oba slikarja sta širšemu krogu lepe umetnosti manj znana, saj sta do sedaj kaj redko dala svoja dela v očno. Tokrat smo videli dvajset Primožičevih in dvajset in eno Zejevo sliko. Po njih sodeč dobimo vtis, da je prvi močnejši, vendar se obema pozna, da iščeta lastnega načina podajanja. Zej ima večjo zbirko gvašev s bosanskimi motivi, ki predstavljajo lepo zaokroženo skupino, vendar bi se pri nekaterih upal trditi, da jim je v kvar, ker se jim pozna hitrost ustvarjanja. Zanimiva njegova dela so tudi raznobarvna tihotičja: rože in jabolka, ki so podana z olinatimi barvami ter »Mariborski pristan v snegu«, v akvarelu. Kakih izrazitih socialnih motivov pri tem slikarju ni videti, pač pa se je z nekaterimi prizori z dela predstavil Primožič: tako smo videli že spomladski razstavljene delavce, ki asfaltirajo pločnik, trgatev, pri južini na polju, pospravljanje sena in likanje, kar je vse slikano z oljem. Močan pa je ta slikar v portretih, ki jih je izdelal s tušem in tudi krajina ga zanima. — Vsako umetniško ustvarjanje ima svoje težave in slabosti, v navadi je tudi, da novince ne presojamo s tako ostrim očesom kot preskušene, klene moiste, vendar sem dobil utis, da je bil že prej omenjeni podpisani napad na ta dva slikarska idealista na vsak način preoster. Zato zaključujem poročilo z željo, da se ne strašita napadov, ki jih doživljajo vsakdo v življenju nebroji, temveč, da se uredita in izpopolnjujeta ter nam ob priliki razstavitv del, ki bodo njima in nam v ponos. —bp.

Čevljarski mojstri so imeli minulo nedeljo na »Stari pošti« sestanek glede meznega gibanja pomočnikov, na katerem pa niso sklenili nič pozitivnega. Nekaj jih je bilo za pogajanja, drugi pa so vsaka pogajanja še vedno odločno odklanjali. Končno so sklenili, da se v nedeljo 29. t. m. zopet sestanejo. Večina mojstrov, ki so načelno že podpisali pogodbo, se tega sestanka niso udeležili.

Čevljarski mojstri so imeli minulo nedeljo na »Stari pošti« sestanek glede meznega gibanja pomočnikov, na katerem pa niso sklenili nič pozitivnega. Nekaj jih je bilo za pogajanja, drugi pa so vsaka pogajanja še vedno odločno odklanjali. Končno so sklenili, da se v nedeljo 29. t. m. zopet sestanejo. Večina mojstrov, ki so načelno že podpisali pogodbo, se tega sestanka niso udeležili.

Körting - Hornyphon Braun

Braun 4-cevni vsevalovni super komplet din 3600.—

Radio veletrgovina:

RADIO TSCHARRE,
Maribor, Zrinjskega trg 9

POSLEDNJE VESTI

Nemško vojno poročilo: Dne 26. in v noči na 27. t. m. nemška letala niso napadala Anglije, pač pa so angleška letala metala bombe na francoske luke ob Kanalu. Povzročila so paniko med francoskim prebivalstvom.

Grško vojno poročilo javlja, da so Grki dne 25. t. m. nadaljevali s prodiranjem na vsej fronti in zavzeli nove vojaško pomembne položaje. Prišli so na 25 km razdalje od Valone.

Angleško vojno poročilo javlja, da v noči na 27. t. m. ni bilo nobene nemške letalo nad Anglijo.

Torpedni rušilec »Acron«, s 1390 tonami, na katerem je bilo 138 moških posadke, se je potopil, kakor javlja angleška admiraliteta.

»Prepreka, ki loči Anglijo in Nemčijo«, bo stala samo toliko časa, dokler bo Nemčija to hotela, je v svojem božičnem nagovoru vojski dejal nemški vrhovni poveljnik general Brauchitsch.

Novi letalski oddelki iz Kanade in Avstralije so prispeli v London. Z njimi sta prišla tudi letalski maršal iz Kanade in več častnikov kanadskega generalnega štaba.

Okrog 30 divizij vojaštva ima Francija v kolonijah, katerim sedaj poveljuje general Weygand.

Prefekti v Franciji so dobili veliko oblast. Odgovorni so samo vladi. Podrejeni so jim vsi uradniki. Vendar pa sta sodstvo in uprava ločena.

Med Nemčijo in Turčijo je bila sklenjena trgovinska pogodba. Izmenjanega bo za 7 milijonov turških lir blaga. Od tega bo Turčija dobavila za 4 milijone lir tobaka, Nemčija pa za isto vsoto Turčiji zdravil.

Za nevtralnost Bolgarije so govorili te dni v bolgarskem parlamentu vsi govorniki. Naglašali so tudi, da mora vlada organizirati gospodarstvo, ne pa privatniki.

Na Madžarskem je bilo ukinjenih za nekaj časa 136 vlakov. Tuje časopisne poročevalske službe javljajo, da je ta ukinitve vlakov v zvezi s prevozi nemških čet v Romunijo, ki sedaj ne morejo več po Donavi, ker je zamrznila. Bajje gre za prevoz 300.000 mož. V Berlinu to zanikajo.

Predilnica bombaža je zgorela pri Milanu in znaša škoda 2 milijona lir.

Razgovori za obrambo Tihega oceana med Zedinjenimi državami in Anglijo se bodo nadaljevali, čim prispe lord Halifax v Washington.

Roosevelt bo govoril dne 29. t. m. o pomoči Zedinjenih držav Angliji. Vsa važna ameriška industrija bo z novim letom začela s 24 urnim neprekinjenim obratovanjem.

Ameriški državljani morajo zapustiti Japonsko do konca januarja 1941, po odredbi vlade v Washingtonu.

Požari. V Ottawi v Kanadi je gorelo v treh vojašnicah. V Madridu je pogorela neka lesna industrija.

Japonska je imenovala veleposlanika pri nankinski vladi, ki je postavljena od Japoncev. Tornado je divjal na Havani in je več 100 oseb ranjenih.

Snežni zameti na lški progi so onemogočili vsak promet na progi proti Splitu. Tudi pomorne lokomotive so obtičale v zametih.

IZ ČEŠKE

Rektorji nemških visokih šol v Pragi. Praga je znana kot najstarejše visokošolsko mesto, kjer je ustanovil znani češki kralj Karel IV. že leta 1348. češko univerzo, prvo v tem delu Evrope. Na tej univerzi so se vršili potem znani boji za premoč med Čehi in Nemci in je tam predaval tudi češki mučenik Jan Hus. Že v srednjem veku so enkrat nemški dijak demonstrativno zapustili Prago in odšli v Nemčijo. DNB poroča, da je nedavno tega prispelo v Prago 58 rektorjev (ravnateljev) nemških visokih šol, ki so prišli v Prago na visokošolsko konferenco. Sprejel jih je tudi Reichsprotektor von Neurath, ki je v svojem govoru povedal, da je bila ravno Praga ono mesto, kjer je bila leta 1348. ustanovljena prva nemška visoka šola. Nemška univerza v Pragi je imela poleg svojega znanstvenega dela tudi politično nalogo: biti duhovno središče nemštva in posredovalec nemške kulture. Radi tega se je morala nemška univerza v Pragi in pozneje tudi ustanovljene nemške visoke šole v Brnu do zadnjega časa boriti za nemštvo in sploh za svoj obstoj. Ko je marca 1939. zopet včlenil Češko-Moravske dežele v Veliko Nemški rajh, je na tem prostoru končala tudi doba bojev, bojev za ohranitev nemških visokih šol, ki se lahko sedaj meomejeno posvečajo važnemu znanstvenemu delu. Odpravljati se morajo tudi krivice, ki so se tu vršile tekom let in tako privedi visoke šole na njihovo prejšnjo višino.

Kaznovanje advokatov in inženirjev. Urad za določevanje cen je obsodil radi draženja posestev dr. Paro, advokata v Pragi na 30 tisoč kron, veleposednika Karla Bonovskyja v Pragi-Vinohradu na 20 tisoč kron, Jana Baharja na 15 tisoč kron, upravitelja hiše J. Kurko v Pragi, radi draženja najemnine lokala na 5000 kron, inž. Josipa Nemejca radi draženja najemnine lokala, nesposobnega za bivanje iz zdravstvenih razlogov na 10 tisoč kron in hišnega posestnika K. Langhansa radi draženja gostilniških prostorov na 10 tisoč kron.

Predavanje o vojni delavski zaščiti v Litiji

Po daljšem presledku smo na ponovno željo čitateljev »Delavske Politike« in podružnice strokovnih organizacij otvorili zopet ciklus naših tako priljubljenih predavanj o »delavski zakonodaji«. S podeželskih krajev se je prva oglasila Litija, kjer bi se moralo vršiti že preteklo soboto predavanje in je bila že tedaj obnapovedani uri dvorana »Pri dalmatinu« nabito polna. Sodrug Semečič pa je moral žal sporočiti, da se predavanje prelaga na prihodnjo soboto vsled zapovedanega narodnega žalovanja.

Ceprav o bili prazniki pred durmi, se je tudi to drugo soboto, dne 21. decembra zbralo toliko sodruživ in sodrugov iz lesne in tekstilne industrije, da je bila dvorana ponovno polna, ko je sodrug Tršan otvoril predavanje in pozdravil došlega predavatelja s. dr. Reismana in strokovnega tajnika s. Brclija iz Ljubljane. Navzoč je bil tudi podnačelnik sreskega načel-

stva g. Dev, kot zastopnik oblasti.

Polni dve uri sta nato predaval s. dr. Reisman predvsem o najnovejši zakonodaji, ki je izšla kot nujna posledica vojnih razmer v naši državi, zlasti pa tudi o potrebi izobraževanja in kulturnega življenja za delavstvo, s. Brclij pa še posebej o delovnem načrtu svobodnih strokovnih organizacij v teh težkih časih.

Delavstvo je s prav živim zanimanjem sledilo izvajanjem predavateljev ter se je ob koncu prigrisalo tudi nekaj novih naročnikov »Delavske Politike«, a s. Semečič je nabral za tiskovni sklad med navzočimi 39 din.

Predavanje je na ta način predvsem marsikomu odprlo oči in utrdilo vrste onih, ki z velikim poštovanjem delujejo na polju strokovne organizacije in »Vzajemnosti« med litijskim delavstvom. Čeprav težko in počasi, vendar gre naša stvar naprej, dasi so težave delavstva od dne do dne večje.

KULTURNI PREGLED

Znani gledališki umetnik Hinko Nušič, ki se je tudi na mariborskem odru dalj časa udeleževal, je praznoval te dni 40-letnico svojega umetniškega udejstvovanja. Rodil se je l. 1883. kot sin siromašnega krojaškega mojstra v Ljubljani. Ze kot 14-letni obrtni vajenec je nastopal na delavskih odrih, pozneje pa se je popolnoma posvetil gledališki umetnosti in uživa danes sloves najboljšega dramskega umetnika v naši državi. Zagrebško gledališče, kjer je že dolgo vrsto let režiser, mu je priredilo prirsčno jubilejno slavo.

170-letnico rojstva Bethovena, znamenitega nemškega skladatelja, praznujejo v Sovjetski Uniji na zelo svečan način; več sto koncertov njegovih skladb se vrši po vseh večjih ruskih mestih, v sami Moskvi jih je bilo 30. Na teh koncertih so izvajali vseh devet Bethovenovih simfonij.

Kmetijsko gozdarsko fakulteto bodo v začetku januarja otvorili v Sarajevu.

Belgijski tednik v Londonu. Te dni je izšla v Londonu prva številka novoustanovljenega belgijskega tednika, ki se imenuje »La Belge Independante« (Nezavisna Belgija). List je tiskan v francoskem in flamskem jeziku ter ga izdajajo belgijski časnikarji, živeči v Londonu.

Zvočni kino »Radio« predvaja v soboto in nedeljo ob 8. uri zvečer (v nedeljo tudi ob 3. uri pop.) vefilm »Kozaska kri«. Med dodatki tudi kulturni film in vojni tednik. — Sledi za Novo leto vefilm »Živio! Očka sem«.

LAŠKO

Zakaj oblasti to dopuščajo? Delavec A., ki je bil zaposlen pri podjetju Karel Kavka iz Ljubljane pri gradnji poštnega doma v Laškem, je posredoval pri laških oblasteh radi minimalnih mezd. Takoj nato pa ga je podjetje odpustilo na 14 dni. Ali je podjetnik plačal po zakonu določeno kazen, ker je kršil uredbo o min. mezdah? Dalje podjetje vsem delavcem pobere plačilne listke, za katere jim odteguje po din 1 od komada. Tako noben delavec ne bo imel dokaz glede plačilnih razlik, nadur itd. Ali je to oblastem znano? Noben delavec naj ne izroči plačilnih listkov, ker so njegova last in bodo vsakemu prišli prav po končani gradnji. Oblasti pa prosimo za remediuro.

SELNICA OB DRAVI

Ogromna šola, naše veselje. Zadnji čas je, da steklarji vdolajo šipe, da izgubi stavba svoj mrtvi izgled. — Sicer pa bo sneg, ki bo padel v noč, tranjost in vlaga gradnjo kvarila. Pri surovi stavbi so okna z deskami zadelana, sedaj dovršene stavbe pa ne čujemo. Vdolava šip v okna je nujna. V učilnicah je postaviti primerne lončene peči, železne ne spadajo v take prostore, kajti vsakoletno beljenje zakajenih razredov bi še več stalo. Po zimi, ko bo šola, bo imelo več krepkih mož obilo dela s čiščenjem in kurjavo, ker bo treba vsaki peči »streti«. Zima nam kaže, da kar bi za peči manj investirali, bi drugod več plačali! Ali vidite kakšno voljo do dela imamo vsi, ki se mučimo ves dan s svojimi skrbmi.

KISUCE

Dr. IVAN HALEK (prevedel dr. Jule Gabrovšek)

8) SOCIOLOŠKA RAZPRAVA ZDRAVNIKA O GORATIH KRAJIH SLOVAŠKE

V omenjenem mestu Engelsovega spisa je treba namesto nekaterih besed samo postaviti besede iz našega jezika, namesto »angleški delavec« reči »kisuški rovtar«, vse drugo pa obvelja. Veljava se celo še stopnjuje, zakaj kisuška beda je nemara še globlja in brezupnejša, kot beda londonskega proletarca. Ta mamila in ta euforica pa kisuškemu rotarju niso dostopna vsak dan, ampak samo ob določenih prilikah: ob birmi, krstu, sedmici, zlasti pa ob nedeljah in praznikih po maši. Saj se to nazadnje tudi dobro sklada.

In tako mi je tedaj skoraj nenadoma postalo jasno, kljub vsem pomislekom, da bi bil alkohol kriv revščine, da je prvotna vendarle — beda.

Gotovo Engelsu ni niti padlo v glavo zanikati dialektično enotnost vzroka in posledice, zopetnega obratnega učinkovanja alkoholizma na gmojni položaj. Ali kakor je bila Engelsu množična gmojna beda vir druge množične vere in reve, — tako je tudi zame postala temeljno vprašanje, vprašanje vseh vprašanih.

Iz teh vzrokov — sicer pa tudi iz drugih — sem se docela in za vse večne čase razšel z onim idealističnim nazorom, ki postavlja za temelj družabnih pojavov ideje, duševna in pravna gibanja — in sprejel sem zgodovinski materializem, po katerem imajo baš obratno družbeni pojavi svoje korene v gmojnih razmerah in pogojih.

II.

V prvem delu svojih razkladanj sem pravil o tem, kako sem prišel do prepričanja, da je temeljni in glavni vzrok zdravstvenih nedostatkov kisuškega ljudstva koncem koncev skrajna revščina.

Zdi se pa, da še nisem dosegel konca, da morda še nisem zgrabil korena samega. In postavim si vprašanje, ali je ta revščina enostavno podana kot prirodni pojav, ali pa ima še druge razloge. In kakšne? Ali so te kisuške bede zgolj kamen in skala ter nerodovita zemlja?

Navadno ljudje tako mislijo. To lahko slišite od košarkoli. Kamen ti kruha ne bo rodil, na kamnu ti zraste kvečjemu mah.

No, ni dvoma, da ima kamen pri rojstvu kisuške revščine važen pomen. Ali ima pa glavnege in odločilnege?

Tako, s kamnom in skalo razlagati revščino ljudstva vseh goratih krajev, med njimi tudi naših gornjih Trencan — to je star, in prista-

vim takoj, danes že zastarel nazor. V njem je komaj pol resnice.

Oznanjal ga je slavni prosvetljenec 18. stoletja Montesquieu.

Po njegovem nauku (in po naukih njegovih učencev Buckla, Ratzla in drugih) odločuj v človeški družbi v najvišji stopnji zunanje okolščine zemljepisne vrste, klimatične posebnosti, kakovost zemlje in na primer ta okolnost, koliko kovinskih elementov vsebujejo tla, katere izmed dežel, kako so razporejena vodovja, reke in morja. — To je učenje o nekakšnem ravnotežju, ki neizbežno kraljuje in je ustaljeno nad zunanjim okoljem. In ker se te zunanje razmere tekom dolgih zgodovinskih dob zelo malo ali pa nič ne spreminjajo, je to ravnotežje podano na vse večne čase. Po tem nauku bo kamen do konca sveta rodil vselej le bedo in glad.

Ta nauk oznanjuje v svojih posledicah vedno revščino v določenih krajih in koncem koncev sploh nespremenljivost obstoječih gospodarskih razmer. Predobro se godi tem sociologom, ki današnji družbeni red oznanjajo kot nekakšen prirodni in nespremenljiv pojav.

Ta nauk se lahko imenuje zemljepisni materializem.

Proti temu nauku stoji nauk Marxa in Engelsa o zgodovinskem materializmu. — Marksizem ne zanika znatnega vpliva zemljepisnega okolja na razvoj prebivalstva, ne vidi pa v njem odločilnega vzroka tega razvoja. Za odločilno smatra v zgodovini človeške družbe »notranjo zakonitost, ki leži v značaju produkcije« razmer in v stopnji ali višini razvoja produkcije sil. Kaiti na raznih stopnjah razvoja teh produkcijskih razmer in sil je človek različno sposoben izrabiti posebnosti zemljepisnega okolja.

Kaj hočem s tem povedati, osvetlim s primerom:

(Nadaljevanje prihodnjik.)

O bojih v zapadni puščavi prinaša organ sovjetske vojne mornarice »Krasnij flot« članek polkovnika Korolenka, ki zlasti podčrtava važno vlogo angleške mornarice v ofenzivi, ki preprečuje, da bi dobival sovražnik na bojiščih ojačenja, na drugi strani pa omogoča, da se lahko angleške čete izkrcavajo celo za sovražnimi postojankami. Zelo polvalno se izraža o načrtih, po katerih je angleški generalni štab izvedel operacije in uspešno skupno delo kopne vojske, letalstva in mornarice.

Delavski pravni svetovalec

Pomočniški izpit (Rajhenburg)

Vprašanje: Rudnik v Senovem ima več vajencev, ki niso obiskovali obrtne šole, ker je pri nas ni. Rudnik tudi ni včlanjen v drugi, zaradi česar zadruga sedaj noče vajencev pripustiti k izpitu. Kaj naj starši ukrepejo?

Odgovor: V določenih primerih vajenci ne obiskujejo obrtne nadaljevalne šole in sicer predvsem, če ni dovolj števila vajencev, kar pa ne vpliva na pravico do pomočniškega izpita. Glede pripustitve k pomočniškemu izpitu pa je treba vedeti, dali so bili vajenci, kot jih Vi nazivate, v resnici vajenci in je bila zanje tudi sklenjena ob nastopu učna pogodba. Ako vsega tega ni bilo, vajenci ne morejo zahtevati pripustitve k pomočniškemu izpitu, temveč lahko zahtevajo od delodajalca le plačilo za svoje delo kot navadni pomožni delavci. — Ako pa so navedeni pogoji izpolnjeni, imajo vajenci pravico do izpita in jim te pravice ne more vzeti kaka krivda rudnika. Starši naj zahtevajo od podjetja učno potrdilo za svoje otroke in ga predložijo prijavi, katero naj napravijo na zadrugo ter v njej zahtevajo, da se sestane komisija za pomočniške izpite. Zadruga mora prejem prijavi pisмено potrditi in izdati svojo odločbo najkasneje v 10. dneh. Ako zadruga odkloni sklicanje komisije, naj napravijo starši takoj pritožbo na sresko načelstvo, ki take pritožbe rešuje. V primeru, da zadruga odkloni sklicanje komisije, kar mora storiti pisмено, bi Vam svetovali, da se obrnete tudi na banko upravo, ker vrši ban nadzorstvo nad komisijami za pomočniške izpite.

Star dolg pri trgovcu (Črna)

Vprašanje: Že od leta 1934 in 1935 sem ostal na dolgu pri trgovcu okrog din 200. — Letos mi je poslal trgovec kar dva opomina z grožnjo tožbe, če ne bom takoj plačal. V novem opominu trdi trgovec, da me je že julija 1939 opominjal, pa takrat nisem jaz ničesar dobil. Ali moram plačati?

Odgovor: Dolg pri trgovcu zastara v 3

PRODAM ali ZAMENJAM

triredno harmoniko, pripravno zlasti za učenje, za štedilnik, dobro ohranjeno kolo, žepno uro, kuhinjsko omaro ali kaj sličnega. Ponudbe je poslati na upravo lista pod »Ponudi kar imaš«.

SE VEDNO KUPITE DOBRO IN PO UGODNIH CENAH

Rokavice, nogavice, pletenine, bluže, jopice, sviterje, žemperje (lastni izdelki). Volna, preli za strojna ročna dela. Kombineze, modrčke, srtače svilene in flor nogavice itd. Obločke, platno, odeje, predpasnike, rute. Blago, perilo za ženske, moške, otroke. Sivilske potrebščine, galanterija.

OSET »MARA«, Koroška cesta 26 (Poleg tržnice — Vodnikov trg).

letih, kakor smo to že ponovno razlagali v našem »Svetovalcu«. Ako torej v zadnjih 3 letih niste trgovali posebej ljubljani plačila, ali sicer priznavali dolga, je ta dolg zastaran in tudi opomin v letu 1939 tega zastaranja ni prekinil. Opomin zastaranja sploh ne prekinja, ampak samo pri sodišču vložena tožba.

Odpust po orožnih vajah (Kranj)

Vprašanje: Letošnjo jesen sem se vrnil z orožnih vaj, pa mi je delodajalec izjavil, da nima za mene posla ter moram vsaj par mesecev čakati. To je za mene težko, ker že itak skoro leto nisem ničesar zaslužil, ko sem bil več mesecev na vajah. Ali ne določa nek zakon da mora delodajalec sprejeti vsakega vstopilca vsaj še za 6 tednov v službo? Kaj naj storim?

Odgovor: V smislu člena 6 Uredbe o ureditvi službenega razmerja ob vpoklicu službojmenikov v vojaško službo z dne 7. julija 1940 se službojmeniku po odpustitvi iz vojaške službe 1 mesec služba nikakor ne more odpovedati, temveč šele potem s 14 dnevnim odpovedjo. To ne velja le za primere, ko se prenehala, ali bila ustavljena dela, ali delo v obrtu, podjetju, samostojnem delu ali v delavnici podjetja kot celoti, ali poklic, kjer je ta službojmenik bil zaposlen, ako je delo v tem času prenehalo, ali bilo ustavljeno, ali je bila v tem času ali pa že prej vsem službojmenikom služba odpovedana. Če so Vase zahteve brezuspešne, se lahko v smislu 3. 1 iste uredbe obrnete najprej na pristojno sresko načelstvo, ki mora tekom 8 dni posredovati, da se odpravi ta nesporazum med Vama in prepričavi pravdanje, ki bi nastalo sicer. — Ako posredovalni postopek ne bi uspel, mora sresko načelstvo nezadovoljno stranko zaradi terjatve napotiti na sodišče. Ta posredovalni postopek je oproščen vsakršne takse. Nadalje Vam mora delodajalec plačati v smislu § 219 obrtnega zakona najmanj za 1 teden vso mzdo za čas vojaškega službovanja, ali za 4 tedne po § 221 o. z., če ste bili že najmanj 1 leto v službi pri istem gospodarju.

Zadruga „POSAVJE“ Zagorje

naznanja, da je v petek, dne 27. decembra zjutraj umrl njen član in odbornik gospod

Vinko Venger

Pogreb blagega pokojnika se bo vršil v nedeljo, dne 29. decembra popoldne.

Zagorje ob Savi dne 27. decembra 1940.

Zadruga „POSAVJE“